

HIND 5 SENTI

Liikivaraamatukogu.

Õpilasteleht

Nr. 24

30. märtsil 1938

VI aastakäik

INIMESE OTSIV VAIM

PÄIKESEKIRED KIVISÖE ASEMELE

Teame, milline on päikesekiirte tähtsus ja jõud looduses. Mõte, neid kiiri ka tehnikas ära kasutada, on juba vana. Ligi 200 patenti on nende kasutamiseviiside kohta ajajooksul võetud.

Päikesekiiri kivisöe asemel kasutada on võimalik eriti lõunamaal kuiva kliimaga paigus ja kõrgmäestikes. Mujal, väljaarvatud polaarmaad võiks suvel kogutud ja alahoitud kiirte jõud kui mitte asendada, siis ometi vähendada kivisöe kulu.

Kalifornias, Egiptuses ja Alžiiris on ehitatud erilised päikesemasinad, mis peamiselt on mõeldud veepumpade käimapanemiseks. Ühel ameerika mägiobservatooriumil on ehitatud „pliit“, millel kohalikud astronoomid päikesekiirtega sööke valmistavad ja keedavad.

1912. aastal üks inglise selts ehitas Egiptusesse suure päikesemasina. Sellel oli viis suurt peeglit, millede pikkus 61 m ja laius 4 m. Masina võimsus oli 50 HP ja ta niisutas päevas 200 ha suurust puuvillaistandust.

Ka Saksas on mõndagi juba päikesekasutamise alal tehtud, et vähendada kalli ja piiratud söetagevara kiiret kulumist.

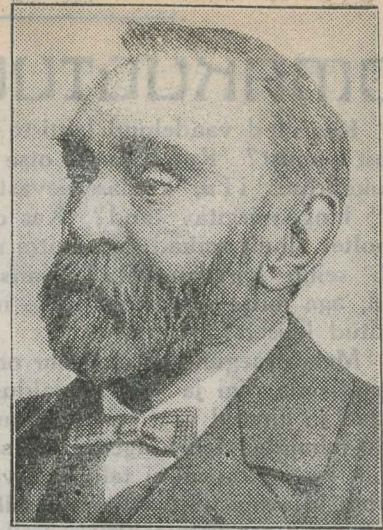
Senised seaded päikesekiirte kasutamise alal ei ole aga siiski neid lootusi täitnud, mis nendele esialgu pandi. Miks?

Põhjusi on mitu. Optiliselt koondatud päikesekiirtest, mis veekattelde kuumendamiseks kasutati, kiirgas suur osa õhku ja läks nii kaduma; peeglite pind tuhmus tihti.

Juba mainitud masin Egiptuses 5 öönespeegli, millede pind on 5×4×61 ruutm. ja peaks andma 300 hobusejõudu, tegelikult aga annab ainult 50 hobusejõudu.

Siiski oli kuumus peeglite ligidal nii suur, et esialgselt ehitatud (veidi nõrgad) torustikud sulasid.

Viimasel ajal katsetatakse masinatega, millistel neid puudusi ei ole. On ehitatud eriline „kiirte-lõks“, mis ei lase neil haihtuda ja veekatla kuumendamiseks kasutatakse tulist õli.

Alfred Nobel

Rootsi kuulus teadlane, dünamiidi leiutaja (sünd. 1833 Stokholmis, † 1896). Lõhkeainete-töösturina teenitud tohutute kapitalidega rajas ta fondi, mille protsendidest Rootsi teadusteakadeemia iga aasta jagab auhindu. Nobeli auhindu on viis: 1) füüsika-, 2) keemia-, 3) arstiteaduse-, 4) kirjanduse- ja 5) rahuauhind.

A. Veemets, 14 a.
Keila-Ohtu

L.

Noorte laul

Meil, nooril, on silmades sära ja rinnad täis eredat tuld.

Mis väiklane, tallame maha, et sätendaks õilsuse kuld!

Meil, nooril, on jõudu ja kirgi, et valvata isamaa eest.

Ei leidu me ridades argu, ei murdu me raskeimast tööst.

Meil, nooril, viib kõrgusse rada, me hülgame tallatud teed.

Me hüüdsõna: edasi üha, sest kodumaa nõuab meilt tööd!

Meil, nooril, on silmades sära, ja põued täis vahvuse tuld, kuld, hõbe või väarikaim raha, neist kallim on kodumaa muld!

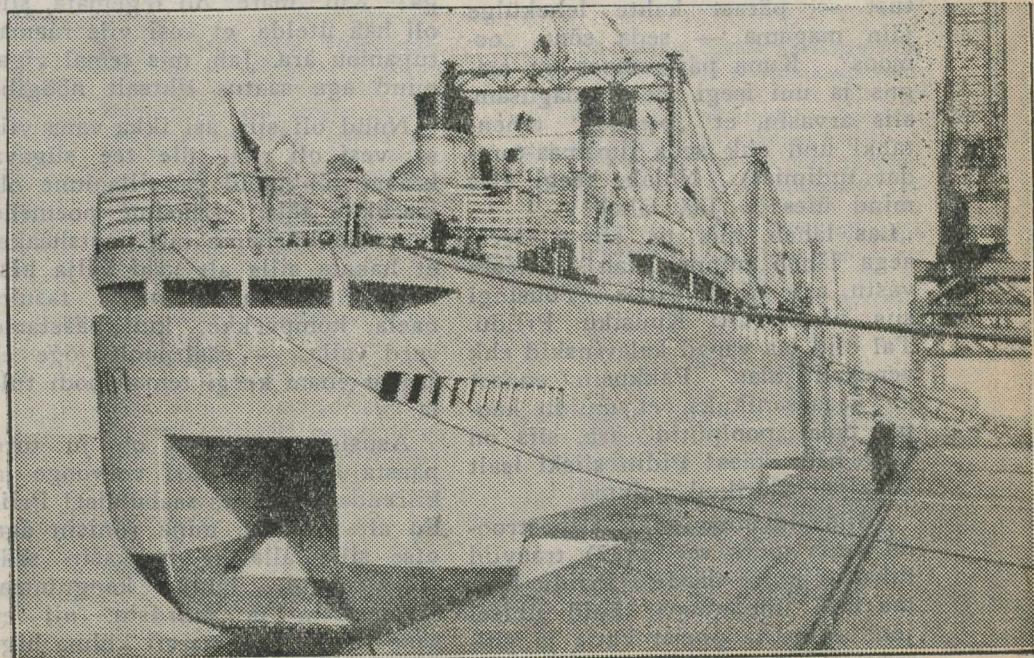
MÄRGITUD VALASKALAD

Londonist teatatakse, et Briti kuninglik uurimislav „William Scoresby“ on asunud oma seitsmendale reisile Põhja-Jäämerele, et ära märkida sääil elavaid valaskala. Erilise ahingiga löödud märkide abil võib siis hiljem kindlaks teha nende liikumisteed. Püüdja lõikab valaskala nahal leiduva märgi välja ja saadab selle koloniaalvalitsusele Londonis, kes selle eest maksab väikese tasu. Mõõdunud aastal märgiti „William Scoresby“ meeskonna poolt ära umbes 900 valaskala.

Laeva kapteniks on leitnant Freaker, kes alustab neljandat reisi selle laevaga, mis ainult 326 tonni suur, kuid väga vastupidava ehitusega. Meeskond koosneb 23 isikust. Laev katab eeloleval teekonnal umbes 20 000 meremiili. U. E.

KA VALASKALAPÜÜGI ABIL PÜÜTAKSE LAHENDADA ÕLIKRIISI

Teiste toorainete puuduse vastu võitlemise abinõude hulgas on ka õli hankimine mitte toorõli, vaid taime- või loomaõli näol. Loomaõli saagi suurendamise otstarbel ehitati Saksamaal uus moodne valaskalapüügi emalaev, nagu see pildil näha.

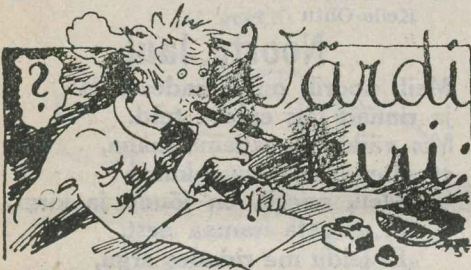
OMAKULTUURI NÄDAGAKS

Kas oled vaadelnud lahtiste silmadega oma või teiste kodu ja kodust elamist? Kas ei tundu otse kehalist valu, kui vähe leiame oma elukeskuses ilu, kuidas seevastu aga lokkab tihti algelisim „läbiajamise“ hingemürgitav taud? Kas oleme kunagi mõtelnud, miks on väravapooltes ainult roikad, aga mitte nikerdustega kaunistatud püüad; miks ka tab seinu kärbestetikitud maitsetu trükipilt või „kuld“-trükis postkaardid, aga mitte seinavaip, mille mustri võiks võtta kasvõi vanaema pluusi tikitud käiselt?

Meie praegune omakultuur on alles arenemas, meie jõud ja aeg on kulunud oma riigi ja elu korraldustöis. Kuid õnneks on meie vanavara-aidad ja kirstud veel tulvil rahvusriideist ja kodukäsitöö toredaist tooteist. 100-tuhandil lehekülgedel on säästetud meie esivanemate vaimukultuur. Kõik see, mida mõni talupiiga või poiss kauges minevikus on kord suure hoole ja armastusega loonud vilkuval püürutulel oma piskust vabaajast, evib nüüd määratu tähtsuse meile. Nende tööd on aidanud elus hoida eestlaste vabadustuld. See tuli oli peidetud vanusse sõlgedesse, kannude nikerdusisse, rahvariide tikandesse jne. See on esivanemate pärandus, kust ammendamisele endile sisemist jõudu, mida meie aga ei tohi ära kulutada, vaid millele peame tooma ning looma uut väärtuslikku lisa.

Peame tõstma kodukäsitöö rahvuslikus vaimus aukohale, et oleks igas kodus midagi eestluse vaimu jaoks, kuhu see vaim võiks asuda, et ohtlikel hetkil meile jällegi jõudu anda.

E. T.

ENNE PÄRISPÜHI

Jääminek ja urvad

Oli pühapäev. Ma olin õhtul ühele toredale ehk „ime käreale“ jutule otsa päale teinud, s. t. läbi lugenud, ja olin kangesti väsinud. Olin parajasti sügavas osmoosis, kui keegi mind raputas. (Lugesin kuskilt hirmus targast raamatust — pärast kahte lehekülge jäin magama — seda sõna „osmoos“. Kuna päris moos on magus ja uni isegi meest magusam, siis arvasin, et „osmoos“ tähendabki und ehk seda ilmamaa-toredat tudimist). Nojah, keegi ajas mind üles: „Jää läheb!...“ — „Las läheb, mis ta siingi teeb, aega läheb minnes kah!“ ütlesin vastu, aga või ta jättis. Tõusingi siis üles. Oli Kuusiku Priidu. Tal olid isa vanad kalavinskid ehk venekad jalas. Pakkusin ennast ka kaasosanikuks, et muidu kaotab oma „poolpütid“ ära, siis on jälle häda käes! Pidin siiski isalt endalegi säarikud paluma.

Siis lidusime nagu Hipostroomi (mis mees see on??) traavlid tuhatnelja jõe äärde. Priidu kaotas küll ühe saapa, kuid ühisel jõul saime ta porist kätte ja pol-

nud häda kedagi. Jõgi kohises ja mühises, jäätükid tormasid ja ragisesid. Vesi oli tunginud kaugele heinamaale, nii et me ei saanudki otse jõe äärde minna. Kõmpisime poe juure, et sääil sillalt vaadata lähemalt jääminekut. Ma ei olnud mitu päeva poe juures käinud. Koolis ülejõe-koolilapsed rääkisid, silla all olevat jääumistus, vesi jooksvat hoopis kõrvalt üle tee, nii et jalad saanud ülekäijail põlvini märjaks. Mul oli siis kahju, et ma siinpool jõge elan. Tean küll, miks Priidu veel siiski koolis käis! Oli ju nii tore seletada teistele, et „vesi oli kaelan, jääpangad löid pää ümber aina lupsu, aga tulin läbi kui Kalevipoeg Pihkvast lauakoormaga!“ Kui „mate“ oli tegemata, siis oli hää ütelda, et vesi viis raamatupambu ära. Jah, mis temal viga, mind aga saatus lihtsalt nõögib!

Nüüd oli siin asi ikka vana viisi: vesi oli risti üle tee sügava kraavi lõhkunud ja sillaalune oli jäätükke täis. Läksime poemehe juure ja küsisime talt pootshaake, et hakata silla alt jääd välja kiskuma. Ta lubas meile tasuks naela kompvekke, kui päästame veed valla, — säältpoolt jõge ei saavat enam keegi tema poodi tulla.

Asusime tööle — on ju tore päästa lahti kevadisi veevooge ja kiirendada kevade saabumist! Priidu aitas sillalt, mina ronisin aga otse silla alla ja hakkasin sääil jääkamakaid lahti kangutama. Kangutasin ja murdsin, nii et saapasääred olid varsti külma higi

Eesti valmistab Austraaliale õlivabriku sisseseade. Meie õlitööstuse suur ja pidev areng on äratanud kogu maailma tähelepanu. Kiviõli katsevabrikus tehtud katsed Austraalia põlevkiviga andsid üllatavaid tulemusi, mille tagajärjel austraallased omandasid ka a./s. Eesti Kiviõli õlitööstuse vabrikuseade patendiõiguse. Kogu suure vabriku sisseseade valmistavad Krulli tehased Tallinnas.

Balti riikide suurim elektriijaam. Ühes Eesti põlevkivikaevanduste hiigelarenguga on tekkinud küsimus ka uue jõujaama asutamiseks Kohtla-Järve kaevanduste piirkonda. Arvestuste järgi peaks jõujaam saavutama võimsuseks kuni 50 000 kw, mis oleks seega suurim Balti riiges.

Krahv Fr. G. M. v. Berg †. 22. märtsil suri Sangaste lossis krahv Berg, üle Eesti kuulsaks saanud „Sangaste rukki“ aretaja.

Euroopa esivõistlustil jääpurjetamises tulid euroopa meistriks Eesti purjetajad Gahlnbäck (ühtlusklassis „Filoul“) ja Holst (15 m² klassis „Fanal“il“).

P. Matsov Poola-Prantsuse poksimaavõistluse pääkohtunikuks. Rahvusvaheliselt tunnustatud Eesti poksitegelasele Peeter Matsov'ile tehti ettepanek juhtida Poola-Prantsuse poksimaavõistlust.

Poola-Soome poksimaavõistluse võitis teenitult Poola 5:3.

Eesti-Poola poksimaavõistluse võitis ülekaalukalt Poola 6:2.

ääreni täis, pidin tühjaks valama — ausõna! Vett jooksis juba rohkem ja äkki andis jäämass järele, nii et mul polnud aega põgeneda. Hirmsa mürinaga tõukas pääletungiv vesi jääkambad liikvele. „Taevataadike,“ mõtlesin, „kui nüüd veel hingejupike alles jääks!“ Sain hüpata suuremale jääpangale ja sõitsin kui pisuhäna seljas (lätikeeles vist lebidimka?). Nägin kaupmeest jooksvat tagasi poe poole, arvasin, et mõnele taadile vankrimääret müüma — kevadine aeg. Pärast ta rääkis, et tahtnud hoopis Ronga veskisse telegravüüri saata, et püütagu mind kinni, muidu „kupatan“ tammist alla ja siis... Tükk maad allpool silda sõitsin õnnelikult kaldale ja kõmpisin tagasi. Kaupmees andiski meile siis naela kompvekke — kahe päale kokku, kuigi enne ütles nagu kummalegi nael. Siis käskis ta meil kiiresti koju joosta, muidu me saavat roima ehk jooksvatõve kontidesse. — Koolis saime ka kiita (ei mäleta, aga vist esimest korda elus), et nüüd saavad lapsed kuivijalu koolis käia.

Järg lk. 3

KUIDAS LEIUTATI

DÜNAMIIT ●●

Dünamiidi leiutaja ning ülemaailmse kuulsusega NOBELI AUHINDADE kapitali looja Alfred Nobel saatis ühel päeval vagunit, millega transporteeriti nitroglütseriini Stokholmist Mälari järvele. See transport oli kaalutud ettevõtte, sest nitroglütseriinõli, mida mäetööstuses tarvitati lõhkeainena, oli hädaohtlik aine ja oli ette tulnud tihti plahvatusi ka väikeste tõegete läbi. Nobel oli kaotanud oma venna ühel niisugusel plahvatusel ja seepärast oli ta kahekordselt ettevaatlik.

Siiski juhtus, et ühel raskelt laaditud vagunil tuli järsku ära ratas, vagun kukkus ümber ja nitroglütseriini kannude sisu jooksis liivasse.

„Läbi,“ mõtles Nobel ja ootas plahvatust. Seda aga ei tulnud. Õnnelik juhust! ütlesid sajatuhanded. Juhust? mõtles Alfred Nobel. Ta ei näinud siin mingit juhus. Ta nägi selles juhtumises probleemi ja küsis

„MIKS?“

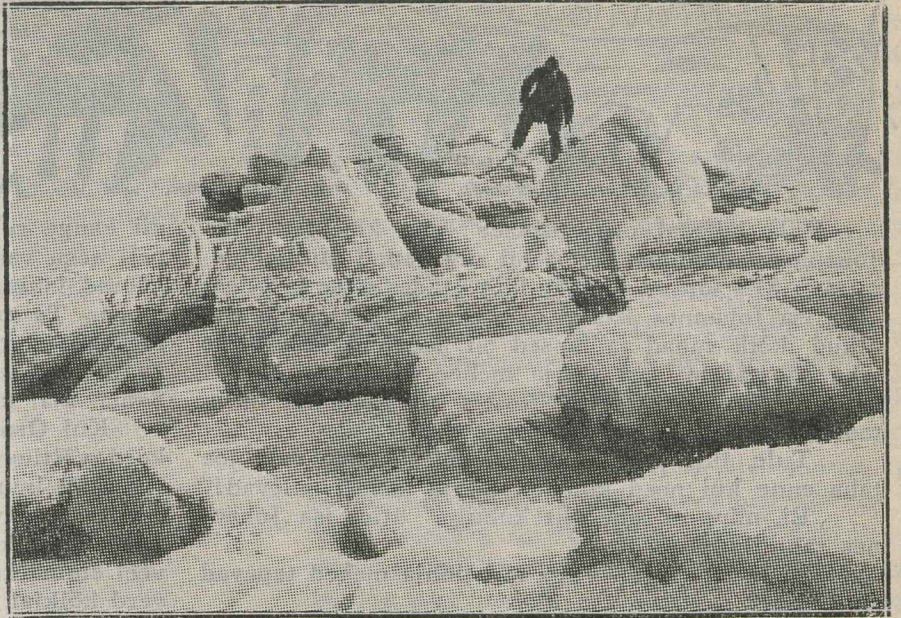
Oma laboratooriumis asus Nobel kohe probleemi lahendamaks. Ta mõtles: nitroglütseriin on nitroglütseriin. Kus on põhjus, miks ta ei plahvatanud? See pidi olema väljaspool. Aga kus? Ikka ja ikka tuli Nobel sellele, et proovida liiva, millesse oli jooksunud nitroglütseriinõli.

Ta uuris liiva raudtee tammil ja avastas, et see koosneb diatomeenmullast. Sellesse mulda lasigi ta uuesti imbuda nitroglütseriini. Ja siis avastas ta: diatomeenmulda imbutatud nitroglütseriin ei reageeri tõegetele ja löökidele. Teda võib ainult süüdates plahvatama panna.

Dünamiit oligi leiutatud, nitroglütseriini ja diatomeenmulla ühendus — esimene taltsutatud lõhkeaine, mis võis alata oma võidukäiku üle kultuurmaailma.

(B. I. Z.)

KEVAD MURRAB SISSE

Talvetaadist on järel vaid riismed. Tänavu saabus tore kevad varakult, ja juba murravad jääkaasi ka meie järved. Pildil näha meeleolukalt sätendavad jääpannad, mille torm kuhjanud Pärnu randa.

VÄRDI KIRI

Algus lk. 2

Koolis olid pea kõigi tindipottid urbi täis topitud. Liide andis mulle kaks sümilille ja ühe lumikellukese, oi kuidas nad lõhnavad. Panin nad ema lauluraamatu vahele: vahel hiljemgi hää nuusutada.

Taadike, sa nagu inteljent inime, kõrgesti koolitatud ja puha, tead sa, kuidas pühadejänestega õieti lugu on? Lugesin, et lihavõtteõöl käivad haavikusaksad ringi ja kannavad kirjusid siiruviirulisi mune, pombonksi ehk

maiestusi ja muud häädparemat laiali. Sa võiksid järele kuulata, kas nad käivad ilma vitsakimbuta (mitte nagu jõuluvana — uhh, juldinad käivad üle selja!), siis võiksid neile teed minu juure juhatada. Ma ju ka pai poiss või sedasi... Liidele palu ka üks panna täis sokulaadi viia, ja üks õige lilleline kleit kah!

Palju mune ja sokulaadi soovides

Värdi.

P. S. Aprill!! Mune ja muud hääd soovin ma nimelt endale.

V.

32

kuigi esineb veel erinimetusi. See liik on märgatavalt parem ja annab juba üsna häid pilte, kuigi pole veel kõigist optilistest vigadest vaba. Nende valgusjõud kõigub 1:6 ja 1:8 vahel, väiketüübilised päämiselt 1:8. Ava vähendades saame nende kahe ülaltoodud liigi objektiividega üsna häid võtteid; peame vaid enam omandama püsivust ja kannatust.

3) Kaksik-anastigmaat (Doppel-Anastigmat) 4-ja, 6-e ja 8-a-läätسالised kittimata ja kitiitud (esineb a ja b liigis). Selle süsteemi nimetus figureerib juba alati objektiivi esiosa äärel, kuigi ei puudu vabrikutel sääljuures oma erinimetuse. Kindlasti omavad need objektiivid ka vabriku nimetuse, sest see liik objektiive on kõige paremad, ühtlasi ka kõige kallimad. Kaksik-anastigmaadist on täielikult kõrvaldatud kõik optilised läätسالvead. Seda saadakse mitut klaasisorti liites.

29

aparaatide (pääle kastkaamerate ja mõne liigi pisisilmkaamerate) oluliseks osaks, sest lõõts on see, mis võimaldab objektiivi ja tuhmklaasi vahelist maad valguskindlalt muuta pildi teravustamiseks. Selle muutmise teiseks tähtsaks osaks on metallrööbastik, mille võime nihutada objektiivi kandelaaraami jalast edasi ja tagasi (nr. 14). Nr. 13 osutab meie tähelepanu aparaadi silmale — objektiiville.

OBJEKTIIV.

Nimetavalt oleme juba korduvalt kõnelnud fotokaamera silmast, n. n. objektiivist. Algeliselt oli see vaid väike mulguk, mis laskis valguskiiri pimedasse kasti. Hiljem on see asendatud klaasist läätسالga ehk tervete läätسالde koguga.

Objektiiiv koosneb:

- 1) metallkestast,
- 2) ühest või mitmest klaas-läätسالst,

VERONIKA

Küla lähedal orus asetseb vana klooster. Isa Johannes istus akna ees ja oli süvenenud piibli lugemisse. Siis tormas poisike lõõtsutades sisse ja ütles: „Isa, isa Johannes, kas sa ei tea, et kõik kloostri elanikud, kõik vanad ja lapsed on pagenud külast jõe taha soosaarele, sest põhja mehed on rannas?“

„Ei, ma ei tea seda,“ kostis isa Johannes imestades.

„Tule, tule siis kohe, isa, ehk jõuame veel jõe taha enne kui need koledad põhja mehed tulevad!“

„Ei, mina ei lähe siit kuhugi,“ ütles isa Johannes rahulikult.

„Ei lähe! Aga — aga siis põhja mehed tapavad sind, isa!“

„Ei tapa nemad,“ ütles isa Johannes ja pani käed poisikese päa pääle. Siis ta laskis teise kää piiblile langeda ning jatkas: „Siin raamatus öeldakse, et juuksekarvagi ei lange meie pääst Jumala tahtmata. Jumal on suur, vägev, igavene armastus. Tema tahtmata ei juhtu mulle midagi paha.“

Laps haaras munga kää ja ütles:

„Isa Johannes, mina jään siia. Sinu juures ma ei karda midagi.“

„Jää, pojukene, siia ja pea meeles, et ilma Jumala tahtmata ei lange juuksekarvagi meie pääst.“

Munk pani poisikese oma voodisse magama, aga ise jäi piibli juure valvama. — — —

Teisel hommikul tegid viikingid rünnaku. Küla juures legendikul tuli neile eeri sõjavägi vastu. Kuid missugune sõjavägi! Ees marssis naistesalk ja neil olid relvadeks käes pikad kiskudega koogud.

„Põrgu pihta!“ hüüatas Ingolfr, „küllap siin meestega veel võitleks, kuid eided — need pöörased kisuvad sul kookudega silmad pääst!“ Võitlus oli vihane, kuid põhja mehed said viimaks võidu. Ja

nii kange rutt oli neil küla röövimisega, et polnud neil aega vaadatagi, kui palju neil oma ridadest on jäänud lahinguväljale. Osma ükski jäi haavatuid siduma. Ta märkas, et kaks meest oli langenud, kolm raskesti ja mitu kergesti haavatud. Ta sidus nende haavad ja saatis mehed üksteise järele paatidesse. Samal ajal kandsid teised sinna röövitud varandusi.

Kui Osma oli haavatud ära saatnud, tuli ta veel kord võitlusväljale tagasi. Mõttes vaatas ta ringi. Oi, sääl kuuldus oigeid. Osma läks ja sidus mitme eerilase haavad. Ta möödus laipade hunnikuist. Ühes hunnikus liikus käsi. Siin näitas poolik jalg veel elumärke. Sääl raiutud käsi, jalg, kõrv, ja verd, verd kõikjal. Osma peatus. Teda läbistas jubedusevärin. Sääl möödusid jälle seltsimehed röövitud saagiga — naerulagin täitis ümbrust. Ja selle viletsa varanduse pärast ohverdati kaks vägilast, kolm oli sandiks tehtud ja kogu vaenlasejõuk maha raiutud! Teised röömutsevad, röövivad, ja tema, Osma, värises jubedusest! Millest see tuli? Kas oli ta pelgur? Ei, — küllap temagi julgeb võidelda, lüüa, kui on vaja seista oma koduse Karjala eest. Millest see siis tuli? Vahest ehk sellest, et need seltsilised sääl olid põhja mehed, tema aga karjalane. Kuid see ei võinud olla, sest karjalased olid niisama metsikud, küllap ta mäletas Kainu sõjaretke ja seda vihavimma, kuidas mehed kippusid Hälogalandiasse, kuigi isa vastu seisis. Aga millest siis? Jah, see võib olla: tema oli suure Osma poeg, ja isa vihkas jõleduse-tööd. Kas isa polnudki siis sangar? Oli, ja teda kutsuti koguni suurimaks Osmaks, ja Karjala vägevus oli tema loodud. Ja mis tegi ta nii suureks? Just see, et ta vihkas jõledat tapatööd ja kaitses vaid Karjalat.

Järgneb

A. Vaino
Vana-Vändra

P.

REBANE

Elan suure metsa ääres. Mets on suur ja muid elamuid läheduses ei ole. Olin kaheteist-aastane. Isa on vilunud jahimees. Metsas elab hulk hunte ja rebaseid ning harva ka mõni karu.

Ühel hommikul tulen karjast, jõuan parajasti õue, kui kanakari hakkab kaagutama. Vaatan ja näen — rebane sörgib metsa poole, kana lõugade vahel. Pistan jooksma metsa poole, aga järsku kaob rebane ära kui tinatuhka. Ei julge ligi minna, sest kardan ton-te. Võib-olla võttis tont rebase kinni ja viib selle oma naisele ja lastele. Sellega pööran jälle kodu poole. Kodus räägin asja isale. Isa teeb kurja näo ja ütleb: „Küll ma homme ta kinni võtan!“

Öösi näen ma und, et me oleme isaga metsas ja kuuleme, kuidas

30

3) nende läätsade vahele paigutatud avamuutjast n. n. „iris“.

4) valgustusmehhanismist.

P. 4. märgitud valgustusmehhanism esineb päämiselt vaid väikekaamerate objektiivide juures umbes kuni 13×18 cm formaadini. Suuremad objektiiivid omavad n. n. „normaal“ kesta, milles pole muud kui „iris“ avamuutja.

Ehitusviisilt jagunevad objektiiivid kahte rühma:

I. Sümmeetrilised.

II. Asümmeetrilised (mitte-sümmeetrilised).

I. Sümmeetriliste objektiivide mõlemad pooled on oma ehituselt täpselt sarnased. Läätsade arv, kuju ja liitmistehnika on ühtiv. Selle liigi objektiivide tunnuseks on tõik, et üks pool objektiiivi töötab ka üksinda. (Kruvida eest või tagant ära üks pool, saab

31

pool pikema tulitapi juures (põletiskaugused) pool valgusvaesema pildi tuhmklaasile, sel juhul peab aga aparaat olema kahekordse lõõtsapikkusega.)

Selles rühmas esineb kolm alaliiki:

a) kittimata — läätsad seisavad üksteisest lahus;

b) kititud — läätsad on kititud kokku ilma õhuvaheta;

d) poolkititud — osa läätsi lahus, osa kititud.

Sümmeetriliste objektiivide süsteemi nimetusena esinevad:

1) Periskoop — 2-läätsalised (:): — kittimata (a liik). See nimetus esineb objektiiivil harva, sagedamini aga asendavad vabrikud neid oma erinimedega. Need objektiiivid omavad palju optilisi vigu ja seepärast pole nad ka kuigi hääd.

2) Aplanaat — 4-läätsalised (:): — kititud (b liik). Selle nimetuse all turustavad vabrikud juba rohkem objektiiive,

Ning kahtlemata on maailma-kaart viimasel ajal mõnitasetakse agaraid kaartide ümber tegemise kavadega. tühistatakse pühalikult vannutatud lepinguid ja plaasäärane, et nihutatase kindlaksmääratud püüfiooni, Praegu on siis olukord maailmas jällegi kord ainek purpurnuane inimese veri.

kaart ümber värvida ja tavaliselt on selle värvi põhi-vaid seniste peremeeste arvel. Igal juhul aga tuleb riik oma püüfiooni soovib laiendada, võib ta seda teha kaardile tähistatud püüfioonid ja värv. Kui mõni juha värvitud. Igal maa-alal on oma kindel peremees, pole praegu maailmas ühtki maalappi, mis poleks huvides. Ütleisin „ümber värvida“, sest teatavasti kuju ja püüfionid seda hoopis ümber värvida endi ei taha kuidagi leppida mateadusliku kaardi senise Eelpool oli juha juttu sellest, et mõned suurriigid

Vetemaaks. Atrešiks — Janumaaks, vaid Bied-el-Ainiks — heiseks ja araablased ei nimeta teda enam Bied-el-Saabub aeg, milial kollane Sahara muutub roo- hiiäa-aerudega sarnilivate lehtedega. Selle kohal mühavad kunagi banaanisalud oma laiade, süngel, läbipaasematu mets puhastatakse tulevikus. pelgad, tsetsekärbesed ja palavikubatsillid? — too Troopikamets, milles praegu elutsevad vaid si-

me hoolitsemata oma riigi sisemise tugevuse eest. Tähtsaim nõue on, et jätaiksime igasuguse näaklemise ja omakasu taotlemise ning tülitsemise pisiasjade üle. Ainult täieliku üksmeele juures, kui kogu oma jõudu pingutame isamaa huvides, jõuame võita kõik raskused ja hoiduda paljudest ohtudest, mis on tingitud tänapäeva pinevast poliitilisest olukorrast.

Maateaduse kaardi kõige eriskummalisemad muutused seisavad veel ees. Kuid need algavad alles siis, kui senine juhusliku ilmega, spekulatsioonile³ rajatud lühinägelik röövmajandus asendatakse uuega. See oleks teadusel ja kõlblusel tuginev kavamajandus. Aafrikat ei kujundata ümber omakasupüüfionide äritsemise, vaid püsiva ja kavakindla tööga. See peab toimuma ühisel jõul ja ühel meel — inimsuse ja õigluse lipu all.

Selles raamatus jutustasin kõige rohkem Aafrika kaardist. Kuid sellest, kuidas inimesed joonestasid kaardile Ameerika, Aasia, Austraalia ja Arktise ning sadu suuri ja väikesi saari — sellest võib kirjutada veel mitugi raamatut. Isegi Aafrikast võiks kuulda veel mõndagi huvitavat. Peab ainult õppima kaarti lugema. Ning siis jutustab ta meile ise niipalju igasuguseid jutte, et nende äramahutamiseks ei jatku isegi kümnest raamatust.

Lõpp.

³ hangeldamisele.

lai elektrilambid loovad polema ka neegrite ja tuavõimsamad elektrijõujaamad. Ning tuleb aeg, mil kosk Sambesil — need on kõik tulevased maailma restikud Kongol ja Mosiwa-tunja (Mürisev suits) koski kui Aafrikas. Livingstone'i ja Stanley' kä-Kuid kuskil mujal maailmas pole nii vägevaid oli, jääb ka edasi „metiskuks“ Aafrikaks.

kaks-kolm kanalit — see on ka kõik. Aafrika, nagu kaardil on mõned raudteed, mõned uued linnad, Kas on sel alal palju saavutatud? Vaatame kõhe: jooksul teinud Aafrika palge tõeliseks muutmiseks? joone — Niiluse jõe. Mis on aga inimesed selle aja tuse õpetlased kollaselt papüüruslehel lookleva Juba rohkem kui 4000 a. eest joonestasid Egipt-

rialistid, kes ilmusid Aafrikat jagama. gavaasti loikasid nad kaardi pinda. Need olid impe-rite saapad oma rasked jälgi Aafrika kaardile. Sü-teid Aafrika maadesse. Parast Juba vajutasid sõdujad, jõgede otsijad. Rahamehed saatsid neid otsima sid jäljed mandri sisemusse — need olid maakuu-mehed, kes otsisid mereteed Indiasse. Siis suundu-ettevaatlikke jälgi Aafrika rannikule need kaup-oma jälgi kaardile nagu liivale. Alguil jätsid oma ikka rohkem õige Aafrikaga. Inimesed vajutasid kaart hakkas muutuma. Aafrika kaart sarnanes Kuid siis väljusid kaubalaevad ookeanile, — ja

— „Kas sa's ei näe? Aafrikat.“

— „Noh, Aafrika! Need on sul kõverad kurgid, aga mitte Aafrika. Sina, vennas, ära piina end, vaid kannata lihtsalt atlasest üle, ja tehtud.“

— „Ei tohi, Petjka, üle kanda — kopeerpaber on sinine, Ivan Ivanovitš märkab.“

— „Ära sa läbi kopeeri lase... Sea vihik atlasekaardi alla ja nõelaga torgi kõik tähtsad nukid lehele. Torka neeme asupaik ja samuti koht, kus mingi jõgi voolab ookeani. Ning ära sa vajuta nõelale liiga tugevasti, vaid üsna tasakesi, et vihikus pisteist oleks näha vaid väikesi punktikesi. Ühenda need punktikesed joontega, ja — ongi sul Aafrika.“

Mina tegini nõnda. Asetasin vihiku kaardi alla ja märkisin selles nõelapistega iga nurgakese. Torkasin sinna, kus asetseb neem; pistsin ka sinna, kus jõgi voolab ookeani, ja viimaks ühendasin kõik torgatud punktid joontega. Niiviisi vabanesin tunni jooksul kõigest kümnest Aafrikast, ja sain koguni nelja „hoolsuse“ eest.

Tookord lõpetasime parajasti Aafrika ja asusime Austraalia kallale. Aafrika kaardile ei heitnud ma pilkugi enam.

Kuid praegu loen seda väikest, paljukannatanud kaarti kui huvitavat raamatut.

Peagu keset Aafrikat paistab väike sinine laik — Tšaadi järv. Selle ümber on lai kahvatu-rohekas KAART JUTUSTAB 23

halbima — ära või teelt kõrvalle eksima.

1 Ilaan — ronitaim.

Need olid munk Beatus'e pimedad ajad.

joonestasid inimesed mingi saetud kännu. rannikujoon valessti joonestatud. Aafrika asemel histas Aafrika randu. Ning veelgi varem oli ka oli üleni valge laik. Ainult peenike must joon tä-puudusid savannid, metsad, jõed ja järved. Kaart Aga ma tean, et oli kunagi aeg, millal kaardil endale kõige mugavama teekonna.

Ma ei satu sohu ega okkalisse tihnikusse, vaid valin Ma tean, millal tee lähed märke ja millal allamäge. minuga ühes on kompass, samm- ja kõrgusmõõta. maateadusekaardil. Mina ei häibi kuhugi, sest Toast väljumata, laua tagant tõusmata, rändan vandi.

buseid oma peidikust. Odadega surmavad nad ele-mürin läbi metsa. Samal hetkel tormab salk kää-raitud puu. Säärased hiigelkeha langemisel kaib jalasooned läbi, nii et hiiglane variseb maha kui kõvera, sirbikujulise noaga lõikab kääbus elevandi elevandile nii osavasti, et see ei märkagi neid. Pika nooltega. Kõneldakse, et need kääbused lähenevad Higipääsamatumais võsades ja tapavad loomi mürgistemised) ja akkakääbused, kes varjavad endid kõige sudaani neegrid, hotentotid ja busmenid (võsaini-troopilist metsa, kus elavad tuaregid, bantu ja

vöö. Vaatan kaardi värvitulpa — altimeetrit (kõrgusmõõtu), — kahvatu rohekas triibuke näitab 200—500 m kõrgust päälpool merepinda. Siin on sile rohtla — savann.

Raske on kandjate karavanil kõndida savannil. Hanereas astuvad nad kitsal rajal üksteise järel. Pikk kare rohi sahiseb nende jalge all. Aegamööda laskub rada jõele. Jõeorus on rohi nii kõrge, et karavan upub sellesse. Kuid ega üksi karavan. Selle rohu varju poeb ka kaelkirjak, kuigi ta on peagu telefoniposti kõrgune. Vaevaga litsuvad kandjad läbi tiheda rohu. Käte ja kogu kehaga murravad nad endale teed. See, kes kõnnib taga, ei näe oma eelkäijat. Ta kuuleb ainult, kuidas eespool sahiseb rohi.

Tund või rohkem sammub karavan rohu-koridoris, kuni jõuab kõrgemale kohale, kus rohi on kõrbenud päikesest. Ning eespool paistab juba uus rohumeri.

Ekvaatoril aga, kus Kongo jõgikonna lai veeharude võrk katab kaarti, sääl kasvab sünge troopikamets.

Isegi keskpäeval on Aafrika metsades videvik. Päikesekiired ei jaksa murda teed läbi okste ja lehtede roheline kupli. Niiskeil mädanevail tüvedel roomavad sipelgad ja oksil ripnevad rohekad käejämedused köied — liaamid¹. Kaardil näen kõike

valmistab ta tarkadele inglastele väga tõsist muret — uusi plaane Vahemere piirkonna suhtes. Igal juhul allutas endale Abessinia. Nüüd näib ta handuvat kaardi ümber tegemise vastu, tõendas ta sellega, et Et Itaalia näitab tugevat huvi maailma-berkorraldamiseks ja tervendamiseks.

tunnid on vahel väga tulusad riigi ja rahva elu üm-mehena tõuseb teiste riikide hulka. Valusad õppe-õppetunnist ja lõpuks jälle tugeva ja iseseisva pere-Hiina midagi õpib jaapanlaste poolt rängasti antud oma riigikaitse hooletusse. Siiski on võimalik, et harduse ja tehnikarendamise eest, kui ta jätab ta ei suuda ajaga kaasa sammuda, kui ta ei hoolitse mis võib juhtuda ka suure kuulsusriikka riigiga, kui südamesse. Hiina sündmused näitavad holetavalt, nihutavad jaapanlaste endid ikka kaugemale Hiina Ning hoolimata hiinlaste vaprast vastupanust kinnitunud kannu suures kaubalinnas Sanghais.

saanud muistse kuusa Hiina päälinna Pekingi ja endale sobivamaid maalahmakaid. Juba on ta endale puudust, lõikab südamerahuga Hiina hiigelkerest — Venemaa nõrkust ja Euroopa riikide üksmeele Sõjaks Jaapan, kasutades oma poliise võistleja mised riigid: Jaapan, Itaalia ja Saksa.

Maailmakaardi agard ümber tegejad ise on järg-veenduda. neski suhtes muutunud, nagu võime oma silmaga

Hispaanias, Egiptuses ja Palestiinas. Eriti Hispaanias, kus möllab verine kodusõda, ristlevad Inglise-Itaalia huvid õige tunduvalt. Pole vist kahtlust, et itaalased meeleldi tahaksid inglasi Vahemerest välja tõrjuda ja oma mõju maksma panna Palestiinas ja Egiptuses. Kasutades soodsat juhust vahelesegamiseks Hispaania siseasjusse, kindlustasid nad endid Hispaania-Marokos ja Gibraltari ümbruses — mis on teatavasti Inglismaa Vahemere võtmeks. Pole teada, mis Itaalia kavatseb Hispaania suhtes ette võtta, kuid kindel on, et Hispaania oma lahkest avitajast niipea ei vabane. Vist ei eksi me, kui väidame Hispaania suhtes — „kui annad kurjale loa kirikusse minna, siis kuri tükitab kantslisse“.

Hispaania sündmusist võime omakorda õppida, kuidas meeletu viha ja sallimatus pimestab inimesi sel määral, et nad oma kodumaa saatuse kaalule panevad, lootuses hävitada oma poliitilisi vastaseid.

Ka Saksamaa on viimasel ajal tegelikke ja kaugeleulatuvaid samme astunud Euroopa kaardi ümber tegemiseks. Hiljuti lugesime, kuidas Saksa väed marssisid Austriasse ja veidi hiljem kuulutati kogu maailmale, et on teostunud Saksa-Austria ühinemine. Sellega on siis lõppenud ühe vana, omal ajal väga võimsa ja kuulsusriikka riigi iseseisvus.

Meie igatahes oma väikesel kodumaal peame hoolega silmas pidama välissündmusi. Ühtlasi pea-

R. Jürisson, 14 a.
Randvere

A.

VINNIMÄE „MEIE „KRUTSK““.

„Õpilaslehes“ nr. 10 ilmus noorelt sulemehelt Vinnimäelt jutu-ke Meie „krutsk“. Autor on töö kirjutanud päris hästi ja väga loomupäraselt. Palake on kirjutatud murdes, mis lisab tööle huumorit.

Eriti hindan, et töö jätab lugeja südamesse tõe truudust ja mälestuse minevikust. Minugi südamesse jättis „Meie „krutsk““ sellise mälestuse ja tuletus meelde aega, millal isegi nii tegin. Soovin autorile edu ja püsi!

G. Vaiman
Vana-Vändra

P.

KARUJUTT

Vana-Vändra vallas olnud suur laas. Sääli elanud hunt ja karusid. Keegi vanamees jutustab järgmist: Karud teinud palju kurja, viinud ära lamba ja vasika. Ühes talus olnud vana härg, üsna piison. Karu tulnud talu õue. Karu ka olnud päris suur. Härg tulnud laudast, et õuest toitu otsida. Karu silmanud härga ja joosnud härgjale selga. Härg ehmatanud koledasti ja pistnud jooksma, väravast välja. Karu haaranud ruttu väravapostist kinni. See aga pole pidanud härga, härg tõmmanud, karu tulnud robinal käpp otsast ära. Karu pistnud röökimis mis kole. Talumehed tulnud vaatama, mis sündinud. Kui aga nägid karu, siis tormasid juure ja tapsid karu. Üks karu käpp olnud nii kõvasti posti küljes, et viis meest pole jõudnud seda posti küljest ära tõmmata. Võetud siis kirves ja raiutud karu küüned pooleks.

H. Joonuks, 14 a.
V.-Maarja

L.

IGATSUS INTERNAADIS
VAATAN AKNAST VÄLJA —
ÕUES LUMESADU.
MEENUB ARMAS KODU,
ARMSAD METSAD, VÄLJAD.
OLEN KODUST KAUGEL,
IGATSEN NII VÄGA
KODU, ARMAS, TAGA —
PISARAD MUL LAUGEL...
TAHAN MINNA KOJU,
ISA, EMA NÄHA,
TAHAN „PAI“ NEIL TEHA. —
UNISTUSSE VAJUN.

MILLAL JÕUAB LAUPÄEV?
KÜLL MA OOTAN SEDA,
ET LÄEKS MÖÖDA NÄDAL,
SIIS MA KOJU LÄHEN!

K. Saarlo
Otepää

L.

ÕHTU KOOLIMAJAS

Läbi ruumide kaikub klaveri rõõm ja valu, siis kui klassides lakanud vallatu elu ja lamp koridoris vubiseden põleb.

Ka minule langeb kilde sest helide sajast, ma põgenen argipäeva murede majust, otsin hämarais kaugusis eesmärgitud.

Ja aeglaselt tõuseb siis silmade ette see tee, kulgemas julgesti igatsetud sihile, kus võib puhata otsiv ja rahutu hing.

Käed rusikasse surut, mõttet keerlema ajus, nii seisan ma tardunult helide sajust: peab, peab saama kord sihile!

Lakkab sadu, tühi on helide karikas ilust, aga rohkem nüüd loota julgedes elust astun koridorist külma ja tuisku.

REBANE

Algus lk. 4 P. H. Heling

rebane räägib oma naisega, ise naerdes ja naljatades — ei mind nad kätte saa. Rebane tahtis tulla koopast välja, aga sääli äratas mind isa, et kui ma tahan rebasjahile kaasa tulla, siis tulgu. Tõmbasin kohe riided selga ja võtsin väikesel kirvel, jahimehel peab ikka midagi kaasas olema.

Kaste oli maas, polnud näha ühtki jälge. Jõudsime rebasest koopa juure, mis oli suure männi all. Uurime teraselt koobast. Et rebane põgeneda ei saaks, läksin teispoole koobast. Mina võtsin kirve ja isa püssi, et iga silmapilk saaks tulistada, kui rebane pistab oma pääd koopast välja. Eks pistnudki rebane pääkese välja. Isa püss paukus, ja rebane tõmbus tagasi. Mõtles vist minu poolt põgeneda. Kähku andsin kirvega niisuguse matsu, et ise lendasin pikali. Raiusin siis augu suuremaks ja tõmbasin rebasest sabapidi koopast välja. Viskasin reinukest isa ette. Vaevalt sai ta aga jalgega maad puudutada, kui oli

Saunas

Leil tõuseb kui äikesepilv lae alla, ja kuumus kui kõrves on pääsenud valla.

Higi ja higilõhn kõiki siin matab, aur valguse viimsegi kinni katab.

Vihtugem, poisid!

Vee ja vihaga saavad mu kondid, et võitu ei saaks must haldjad ja tondid.

Tulgu nad sauna — kõrvetan ära, siis nutku või kisagu, tehku nad käre —

Sellest ma'i hooli!

Leilis ja aurus käib vihane töö, olgugi ammu on väljas ju õö.

Viimaks ka kondid on ropsida saanud ja liha see tervitust saunale annud. Jää terveks sa, saun.

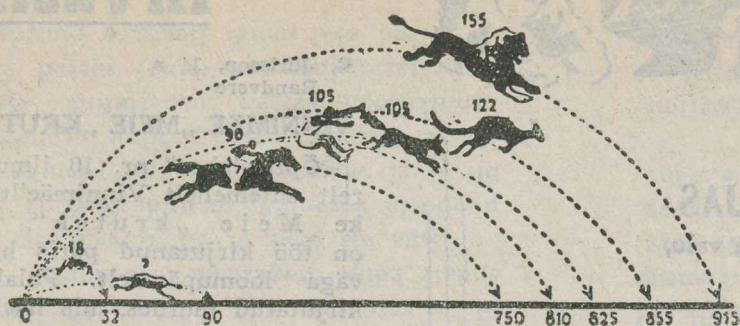
juba ülal ja lidus metsa. Isa las kis püssiga ja mina viskasin kirvega, aga midagi. Olime ajamisest väsinud ja tulime uuesti pesa juure, et viime vähemalt rebasest pojad kaasa, aga needki oli emarebane ära viinud.

K. Saarlo
Otepää

Minu kodu
lumes

J.
Sulejoonis

Hüppamiskunsti ei harrasta ainult inime, vaid ka loomad. Parimaks hüppajaks on lõvi. Ta saavutus on 915 cm kauguses ja 155 cm kõrguses. Viimasel

kohal on kirp 32 cm ja 18 cm. Inimese rekord on kaugushüppes 810 cm, saavutades seejuures 105 cm kõrguse.

„V. M.“

U. Sampu, 14 a.
Petseri

P.

TÜÜRIMEHE „EKSAM“

Kord pidime sõitma merele, isa tuttava, vana merikaru paadiga. Sõidusihiks oli Kräss, Paldiskist umbes 2 tunni mootorpaadisõidu kaugusel. Kräss on väikene saareke, mille lähedal üks aurik vanaranda merepõhjast üles tõstis. Pääle minu oli paadis veel teisi tüüvaid, minu isa ja mu sõber.

Paat kündis hõbedasi vagusid peegelsiledale merepinna. „Madrus, võta rool!“ kärkis korraka mu kõrval, vana merikaru vägev hääl. Võtsin rooli, vana kapten andis kursi, ja mu tüürimeheamet algas. Pidin vaatama otse ette, sest nii kui ma natukenegi kõrvale vaataisin, käratas kapten: „Madrus, kus rool!“

Lõpuks ilmus silmapiiril nähtavale laeva siluett. Võtsin kursi sinna, sest see oli meie sõidu siht. Mul käisid juba kahtlased klukud, sest harjumata meresõit hakkas mõjuma. Teised kaassõitjad vestlesid omavahel ja vaatlesid pikksilmaga järjest väiksemaks jäävat poolsaart. Poolsaare tipul asub kõrge tuletorn, mille kuppel heitis päikesevalguses hõbedasi kiiri sinitaevasse. Metsad rohetasid ja kollased viljapõllud andsid maastikule kena ilme.

Laeva kuju suurenes järjest. Vaevalt oli paat jõudnud laeva külje alla, kui vana käratas: „Korrat, mis madrused te olete, ei anna otsa!“ Vana kapten oli harjunud, et tema käsk kohe täidetak-

se. Kuid laevamehed olid väga aeglase olemisega. „Justkui meriröövlid,“ urises vana. Lõpuks saadi paat kinnitada ja siis hakkasid minu isa, kes oli tulnud kontrollima laskemoona hoiukohiti, ja kapten ronima laevale. Siis alles märkasid, kui tugevasti meie paat kõikus. Paat hüppas kui pall, kuid suure pugimisega saadi ikka laevale ja sääli oma asjad ka joonde ajada. Siis võisime sõita saarekesele. Tormi aegu löövad lained üle Krässi ja seetõttu oli ümbrus leetseljakuine ja karidega ümbritsetud. Suure vaevaga sai ka saarekesel käidud, sest lainetus oli vahepääl tugevnenud. Parajasti oli saarel just purustamine käsil. Ootasime põnevusega „karakat“, kuid mingi rikke tõttu seda ei tulnud. Tuuker soperdas vees nagu ennejäaaegne prontosaurus.

Asjad olid „klaarid“, võisime alustada kojusõitu. Lainetus oli väga tugev. Juhtisin paati ka siis, kuid see oli raskem. Iga uus suur laine viis paadi kursist. Vahest langes paadi nina mürtsudes vette, nii et põhilauad põrusid. Olimes hirmul. Sest põhi oleks võinud puruneda. Andsin rooli vennale üle ja läksin sõbraga paadi ninna luugi juure. Niipea kui luugi avasime, sadas meile kaela veerahe. Järsku hakkas ka sadama tugevat vihma. Lainetus rahunes märgatavalt. Veepind oli kui hõbedaga kaetud. Vihmavalingu lõppedes jõudsime kodulahete, kus lainetus oli väiksem. Tuju paranes kohe 10 kraadi võrra.

JOH. NURMIK'u

Kõitekoda

TARTU KIVI 18-a

valmistab igasuguseid
kõitetöid

PREEMIAID AASTATELLIJALE

37. Tali, Jüri, Simuna — Luts „Laukupoisid“.
38. Mäemets, L., Kastna — Rajamaa „Uusi sõnu“
39. Mäeveer, Ü. Avispea — Kuulberg „Tähekesed tulid“
40. Peri, E., Jõhvi — Auglas „Teekond P.-Aafrikasse“ I
41. Kink, Meeri, Koeru — Tuglas „Toompää vanglas“
42. Joonas, E., Võru — Jaik „Tondi jutud“
43. Elvre, Ilmar, Sõmeru — Komplekt „Pallase“ kunstikaarte
44. Sihv, Ants, Võhma — Poolaastak. „Õpilastele“
45. Alatskivi Algk., tellija nr. 16, Alatskivi — Mäelo „Pärt on minu sõber“
46. Aavekukk, Elmar, Jõgisoo — Parijõgi „Meie Eku“
47. Orgusaar, Ellen, K.-Nõmme — „Hiina muinasjutte“
48. Tammla, Ants, Vara — Poska „Ungari rahvajutud“
49. Vehm, E., Tartu — Mäik „Rannajutud“
50. Ustav, H., Tallinn — Haanpää „Kasarmus ja õppeväljal“
51. Eeber, Heino, Tartu — Kõrv „Muinasjutud“
52. Kauks, Esta, K.-Järve — Liiv „Luuletused“
53. Tael, Aita, Tallinn — Luts „Hunt“
54. Sander, A., Võhma — Pöder „Bob Ellerhein“
55. Kaju, V., Saare — Luts „Kogutud teosed“
56. Oja, Endel, Viljandi — Jaik „Kuu tõrvajad“
57. Vuin, Leida, Tallinn — Komplekt „Pallase“ kunstikaarte
58. Henno, Kaarel, Pangodi — Laidsaar „Noorsõdur Pension“
59. Tall. I. Algk., tellija nr. 123 — Bigham „Rotipere elupäevad“
60. Kallak, K., Voltveti — Oengo „Üle Atlandi“
61. Tarim, L., Läti — Tammsaare „Kõrboja peremees“
62. Keila algk., tellija nr. 7, Keila — Fotoaparaat „Baby Brownie“ (H. Sahme'lt, Tallinn)
63. Tall. L. 21. Algk., tellija nr. 15, Tallinn — Poska „Ungari rahvajutud“
64. Laht, Heino, Kuresaare — Kuulberg „Uudishimulik Mikk“
65. Priimägi, A., Tartu — Komplekt rullfilme („Ortoit“)
66. Helme algk., tellija nr. 5, Tõrva — Kieviet „Kuidas elas van Dick Trom“
67. Soomra algk., tellija nr. 3, Soomra — Korolenko „Pime moosekant“
68. Hiienurm, H., Kloostri — Pääsuke — „Helbeke“
69. Pirn, A., Laeva — Fählman „Kalendritegija kimbus“
70. Võõbste Algk., tellija nr. 23 — Kirjutuslauagarnituur („Kooli-Kooperatiivilt“)
71. Pärn, Otto, Mustvee — Komplekt „Pallase“ kunstikaarte

Järgneb

MAAILMA PARIMAIST KÕRGUSHÜPPAJAIST

● LATTI ON KERGITATUD 50 A. JOOKSUL 19 CM
● MEHEDE, KES ON ÜLETANUD 2 M

1888 — 1,90 MEETRIT

Oli aasta 1888, seega 50 aastat tagasi, kui kõrgushüppes saavutati esmakordselt 1,90 m. Tookord ameeriklane Page parandas oma eelmise aasta rekordsaavutuse terrenisti 6 cm võrra. Juba kaks aastat hiljem aga hüppas Rowdon (USA) 1,96 m, millist kõrgust ei suudetud ületada enam viie aasta vältel. Ja alles 1895. a. ameeriklane Sweeney saavutas vaid sentimeetri rohkem. Siitpääle hakati ägedasti ründama 2 m piiri. Aga kõigi ründajate katsed põrkusid tagasi lati kõrguse ees ligi paarkümmend aastat.

1912 — OMETI 2 MEETRIT.

Niisiis — 17 aastat katsetasid maailma parimad igatsetud 2 m ületamist. Alles jänki Horine oli see õnnelik, kes tegi paljuimesteldud meisterhüppe, sest tema leiutas praegugi parimate kõrgushüppajate poolt tarvitava stiili — nn. rullstiili. Taas möödus tosin aastaid, enne kui ainult kolm sentimeetrit edasi jõuti.

OSBORNE 1924. A. — 2,03 M.

Kahtlemata on ta kuulsaimaks kõrgushüppajaks maailmas, ja tema nimi ei kustu kunagi, sest tema poolt tarvituselevõetud hüppestiil — Osborne'i-stiil on tuntud kõigile spordihuvilistele.

Ülalnimetatud maailmarekordi püstitas Osborne Ameerikas veidi enne ärasõitu Pariisi olümpiaadile. Pariisis saavutas mees kuldmedali, kuigi tagajärjeks jäi ainult 1,98.

Aga mis imesteldav — veel 1936. a. kui

MEES OLI PEAGU 40-AASTANE, HÜPPAS TA 1,98!

See on ainulaadne maailmarekord ja näitab mehe fenomenalset võimeid.

Osborne'i rekordit jahiti parimate kõrgushüppajate poolt 9 aastat. Los-Angelesi olümpia-aastal (1932) ületasid ameeriklased Spitz ja Ward korduvalt 2 m ja neist loodeti olümpiavõitjat. Ent juhatus üllatus: ei Spitz ega Ward suutnud enesele kindlustada kuldmedalit, vaid selle pistis taskusse

hoopis tundmatu kanadalane Mc. Duncan Naughton „ainult“ 1,97-ga.

Järgmisel aastal kerkis üles haleda tähena Marty (USA), kes oma parimas vormis olles veel tolsamal aastal maailmarekordi oma nimele märkis: 2,045-ga.

1934. A. — 2,06 M — JA EUROOPAST ESIMENE KAHEMEETRI-MEES SOOME-EESTLANE KALEVI KOTKAS

1934. a. valitses kõrgushüppajate trooni ikka Marty, kes sisehalls hüppas 2,05 ja vähe hiljem Californias, maailmarekordi „kruvis“ 2,06-le. Spitz, kellel olümpiaadil ei vedanud, saavutas nüüd 2,03.

Senini oli 2 m ületamine olnud ainult ameeriklaste erialaks. Lõppeks andis ka Euroopa esimese 2 m mehe. Selleks osutus eestlastest-soomlane Kalevi Kotkas, kes võistlusturneel Brasiilias ületas 2,01. Ja veel samal aastal kaks eurooplast Peräsalo (Soome) ja Bodosi (Ungari) jõudsid üle kahe meetri ja jaapanlane Asakuma püstitas kahe meetriga uue rahvusrekordi. Üldse 1934. a. ületati 2 m seitsme mehe poolt, sest Ühendriiges oli vahepeäl üles kerkinud uus täht neeger Cornelius Johnson — ja jõudnud juba ületada maailma 2,04-lise hüppega.

1935. a. võistlusreisil Euroopasse ületas ta kolmel korral 2 m ja tagasijõudnuna Ameerikasse, kindlustas endale 2,03-lise hüppega aasta parima kõrgushüppaja nime jaapanlase Tanaka (2,01) ees.

1936 — OLÜMPIAASTAL

toimus Berliinis kõigi aegade pinevaim ja võimsaim kõrgushüppevõistlus, mis vältas kolm ja pool tundi. Võitjana sest lahingust väljus Johnson uue olümpiarekordiga (2,03), kuid ka tema kaasmaalased Albritton ja Thurber, kui ka soomlane Kotkas ületasid Osborne'i olümpiarekordi, saavutades 2 m. Johnson laskis seada lati 2,08-le, kuid seekord jäid katsed asjatuks ja alles hiljem, kodus, saavutasid Johnson ja Albritton rekordi oma nimele — 2,076-ga. Kotkas eurooparekordina saavutas 2,04 ja kogu aasta vältel 10 meest ületas 2 meetrit!

Kalevi Kotkas

1937 — 2,09

Nende kümne seas leidis ka ameerika üliõpilane Walker, kes 1937. a. Euroopasõidul augusti alul Stokholmis üllatavalt saavutas 2,08 ja juba 12. aug. Malmös selle suurepärase saavutuse veel sentimeetriga üle trumpas. Nõnda seisab praegu maailmarekord WALKERI nimel 2,09-ga, kui hiilgavaim tõendus sportlikult treenitud inimese saavutusvõimest.

Aga vahepeäl on Johnson seadnud enesele eesmärgiks... 2,13 m...

Ja eesti rekord — A. Kuuse hüpatuna 1,95 m? Sellest on maailmarekord enam kui 10 cm võrra kõrgem. — Aga pole viga, küllap jõuame järele, sest pole me saanud veel viitkümmend aastat sportida, meie aeg on veel ees.

Ja lõppeks, olge hääd! Maailma kõigi aegade parimate kõrgushüppajate edetabel:

- 2,09 — Walker (USA) M. Rek.
- 2,076 — Johnson, (USA)
- 2,076 — Albritton, (USA)
- 2,06 — Marty, (USA)
- 2,04 — Kotkas (Soome) Eur. Rek.
- 2,04 — Thurber (USA)
- 2,03 — Osborne (USA)
- 2,03 — Spitz (USA)
- 2,014 — Beeson (USA)
- 2,01 — Kovtun (Vene)
- 2,01 — Ward (USA)
- 2,01 — Asakuma (Jaapan)
- 2,01 — Tanaka (Jaapan)
- 2,01 — Spencer (USA)
- 2,006 — Horine (USA)
- 2,005 — Peräsalo (Soome)
- 2,005 — Bodosi (Ungari)
- 2,00 — Metcalfe (Austraalia)
- 2,00 — Torribio (Filippiinid)
- 2,00 — Weinkötz (Saksa)

1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				

A. Kiho
Vastse-Kuuste

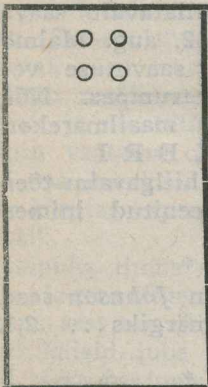
KASTMÕISTATUS
(5 punkti)

Ad, ad, ae, la, la, ma, na, ni, or, ra, ru, sa, ts, tö va, võ, ng

Antud tähtedepaarid asetada tühjadesse ruutudesse nii, et ristridades saaksime järgmised sõnad: 1. Metsanurga teos, 2. Riik Euroopas, 3. Järv Aafrikas, 4. Saar Eesti vetes, 5. Alev Lõuna-Eestis, 6. Linn Eestis, 7. Eesti teater, 8. Jaam Viljandi-Türi liinil, 9. Jaam Tartu-Petseri liinil. Keskmised tähed tuleb aga ise leida, kusjuures hõlbustuseks on, et nad ülalt alla annavad ühe Eesti marmorikaevandusi.

A. Kiho
Vastse-Kuuste

ISA PÄRANDUS
(3 punkti)

Isa pärandas oma neljale pojale aia ühes selles oleva nelja õunapuuga. Pojad aga ei oska aeda endi vahel võrdsest ära jagada, kusjuures igal maatükil ka õunapuu peaks olema ja paluvad nüüd abi „Õpilastelehe“ suurelt lahendajasperelt! Katsuge, kas teie saate sellega toime!

A. Sihiväll
Tõstamaa

RIIMMÕISTATUS
(3 punkti)

Hommiikul ma olen pikk,
Lõuna ajal lühike kui tikk.
Tuleb õhtu, videvik
Siis ma jälle olen pikk.

Lahendid saata 20. aprilliks.

VÕIMATUS

Ostja: „Nii! Teie ei suuda rahuldada mu soovi?“
Ärimees: „Kahjuks mitte, mu proua! Meil pole kingi, mis oleksid seestpoolt suured ja väljast väikesed.“

„ÕPILASLEHE“ NR. 21 ILMUNUD MÕISTATUSTE LAHENDID:
71. RISTSÕNAD

Paremale: 1. Itaalia, 5. astu, 6. Arno, 8. Tom, 9. Aero, 11. paik, 13. Ants, 16. lisa, 18. Uri, 19. agul, 20. Iiri, 21. aeglane.

Alla: 1. iste, 2. auto, 3. lamp, 4. Anni, 5. „Aja kaja“, 7. ookeani, 10. RET, 12. asi, 14. nuga, 15. sulg, 16. liia, 17. sõre.

72. KOHANIMED TÄHTEDEST.

Kohanimed: Nõmme, Oru, Anna, Raadi, Orava, Odiste, Tapa, Saare, Iru. Esitähed: Noarootsi.

73. ARVUDE SUMMA

Arvud on 94,5 ja 61,5, sest $94,5 + 61,5 = 156$, kuna $94,5 - 61,5 = 33$.

74. NIMEKAART

Elts Taimkannikese (Taimkannike) elukutse on kantseleiametnik.

ÕIGESTI LAHENDAJAD:

(Nr. 21)

F. Grau — 6 p., L. Schasmin — 8 p., U. Vällo — 10 p., A. Priks — 8 p., O. Kallasma — 11×11 p., H. Kustavus — 11 p., E. Tulf — 11 p., L. Merikan — 8 p., H. Nagel — 11 p., E. Käiro — 7 p., K. Kapmann — 11 p., H. Sild — 11 p., Ü. Uustalu — 11 p., I. Mitnits — 11 p., Ü. Laur — 7 p., V. Jefimov — 22×11 p., O. Vallimäe — 11 p., J. Ummik — 7 p., B. Lipand — 11 p., V. Sork — 2×10 p., A. Unt — 11 p., A. Öim — 10 p., T. Läänmäe — 11 p., U. Sipp — 11 p., J. Nagel — 11 p., O. Tammer — 4×11 p., G. Kallas — 11 p., J. Teiter — 11 p., H. Kivirähk — 11 p., E. Vips — 11 p., U. Rüütel — 11 p., K. Loorits — 10 p., K. Raig — 6×10 p., A. Kopelmann — 10 p., H. Joonuks — 10 p., E. Erm — 11 p., A. Kaasikmäe — 5×11 p., H. Kivi — 10 p., H. Kutser — 10 p., V. Noortaus — 2×11 p., H. Aia — 4×8 p., A. Haug — 2×10 p., V. Hellamaa — 11 p., Ü. Eller — 10 p., E. Mänd — 11 p., J. Torni — 11 p., V. Ambus — 11 p., E. Pille — 11 p., K. Saks — 2×10 p., K. Kaljusto 9×11 p., A. Rull — 8 p.

NEIL VEDAS:

Nr. 21

1. K. Kaljusto — „Noored hinged“
2. O. Tammer — „Muinasjutt“
3. Ü. Laur — „Mirsja ja Mirjam“

TÄNASED AUHINNAD:

1. Hiina muinasjutte
2. C. Roberts „Mere klaasprintsess“
3. Kipling „Elevandilaps“

AITA NAERDA

OTSE

Mehed võtnud jõel jääd. Kubjas käinud vaatamas, mehed seda aga ei salinud. Ühel mehel tulnud hää möte. Kui kubjas jälle sinna tulnud, ütelnud ta: „Kuule, aulik kupja härra, tule otse, eile võtsid saäl jääd ning jää ei olnud kuigi paks.“ Kubjas tulnudki otse, lennanud muidugi sisse. Sellest ajast pääle pole kubjas tulnud kunagi meeste tööd vaatama.

E. Suviste

N.

KAKS KUULMATUT

Kohtuvad teised maanteel, Juhan ütleb: „Kosa läht?“

Jüri: „Kos sina läht?“

Juhan: „Ah Kosina lätte man kähet.“

Jüri: „Või kosjan kävet!“

Juhan: „Või on nüüd kallis, ei jõva osta.“

Jüri: „Kelle sa siis võtad?“

Juhan: „Kell on kümme.“

Jüri: „Või pulma homme!“

Juhan: „Ilma külma, lääne edasi. Jumalaga!“

Jüri: „Võta, võta keda tahad.“

Juhan: „Jääme jumalaga.“

Jüri: „Küll ma pulma lää, ära pelga!“

Juhan: „Mis, mis... sul pulma?“

Paul-Heino Helling

L.

Väraska

METSA

Krigiseb, ragiseb lumi,
kui astun ma.

Kirves mul seljas, taadil saag,
me astume rutuga.

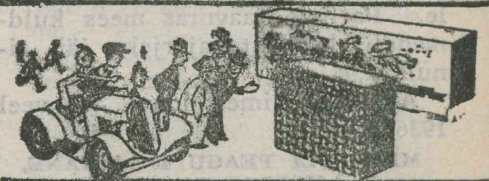
Kuid külm nii kibe on võimul
ja närib mind.

Ma ähvardan teda sõimul —
no oodaku mind!

Sest hommik nüüd juba koidab
ida poolt,

ja lendavad unised tedred
ning teevad oma häält.

VÄARTSEEBIKS KUJUNENUDI

A. FREDERIKING TARTU

Toimetus ja talitus: Tartus, Võidu 10. Õ/k. „Koolivara“, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv“ S.-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Opetajate Liit. „Õpilasteleht“ ilmub üks kord nädalas. Tellimishind postiga: aastakäik (30 nr.) — kr. 1.50; poolaastakäik (15 nr.) — kr. 0.75; (10 nr.) — kr. 0.50; (5 nr.) — kr. 0.25. Aadressimuutmine 15 s. Kuulutuse hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 5 s. mm. Trükikoda J. Mällo, Rüütli 4, Tartus.

JÄRGMINE „ÕPILASLEHT“ ILMUB
PÜHADENUMBRINA
6. aprillil.

Õpilasteleht
kupong nr.

24
1938